

WOLLENSAK KIJKERS
November 2020
Dr. Gijs van Ginkel

INTRODUCTIE.

In Nederland/Europa is de naam Wollensak bij de overgrote meerderheid van het publiek niet of nauwelijks bekend. Toch is het best een boeiend en hoogwaardig mechanisch-optisch bedrijf geweest. Ik neem u mee langs mijn historische ontdekkingsreis.

In 1899 beginnen Andrew en John Wollensak in de VS een bedrijf om redelijke geprijsde hoogwaardige camera sluiters te fabriceren. Ze vinden de vermogende Stephen Rauber als geldschietster en vestigen zich op 280 Central Avenue in New York. Het nieuwe bedrijf opereert onder de naam Rauber en Wollensak, maar na de dood van Stephen Rauber in 1901 wordt de bedrijfsnaam veranderd in "Wollensak Optical Company". In 1902 begint Wollensak met de productie van lenzen en camera sluiters. In 1905 koopt het bedrijf de Rochester Lens Company, waardoor het de rechten verwerft om de "Royal" anastigmat lens te fabriceren, die door Rochester was ontworpen.

In 1933 en 1936 overlijden achtereenvolgens John en Andrew Wollensak. De zoons van John Wollensak: Andrew A. en Frank J. volgen hun vader op en zetten het bedrijf gedurende vele jaren voort. In 1913 verhuist het bedrijf naar een ander pand en in 1924 en 1938 verhuist het opnieuw. Wollensak was in die jaren één van Rochesters meest hoogwaardige bedrijven en in 1958 op het hoogtepunt van zijn activiteit werkten er 1200 mensen. In 1972 hield het bedrijf op te bestaan. In 1974 kocht ANSOM Instruments alles op van Wollensak. Dat bedrijf vond op zijn beurt in 2001 zijn einde. In 2003 kocht Surplus Shed alle Wollensak onderdelen op.

WOLLENSAK OPTICAL COMPANY

Het bedrijf had een nogal divers productie pallet. Het maakte o.a. lenzen voor 35 mm stereocamera's en lenzen voor projectoren. In 1920 begon het bedrijf met de productie van diverse Hollandse kijkers (soms ten onrechte in de literatuur als Galilei kijkers aangeduid) zoals de 6x23 Biascope, de 4x33 Commander en de 4x33 Rambler. Voor en na de Tweede Wereld oorlog werden de Allscoop 2x25 en 3,5x 25 gemaakt. De laatste werden in 1951 vervangen door de 3x25 Allscope, die werd voorzien van een magnesiumfluoride lens coating met de naam WOLCOTE.

Op 16 januari 1936 diende Wollensak een patent aanvraag in voor de productie van een porro-1 kijker, de Wollensak 6x30, die als Wollensak 6x30M werd gemaakt voor het Geallieerde leger. Die 6x30M's waren grotendeels bestemd voor de UK en Australië. Naar schatting werden in totaal 40.000 6x30M militaire kijkers gemaakt. De productie ervan werd in het begin van de jaren 1950 gestopt.

In het begin van de jaren 1950 begon Wollensak een samenwerking met een Duits bedrijf voor de productie van kijkers met centraal scherpstelling zoals de 6x30 CF, 8x30CF en 8x40 CF. Deze kijker serie kreeg de naam Wollensak Escort.

Ik heb in afbeelding 1 de vier Wollensak kijkers afgebeeld, die ik beschikbaar had voor dit verhaal. Bij de afgebeelde Biascope is het focusseer mechaniek zeker bijzonder. Door het hendeltje onderaan de centrale cirkelvormige plaat te verschuiven van links naar rechts wordt de oculairbrug via een hefboomconstructie omhoog of omlaag gebracht, zodat de gebruiker de kijker daarmee kan

scherpstellen. Een eigenzinnige en eenvoudige constructie, maar het werkt. Als er een sterke verschil is tussen beide ogen heb je pech, want daarvoor kun je niet aanpassen.

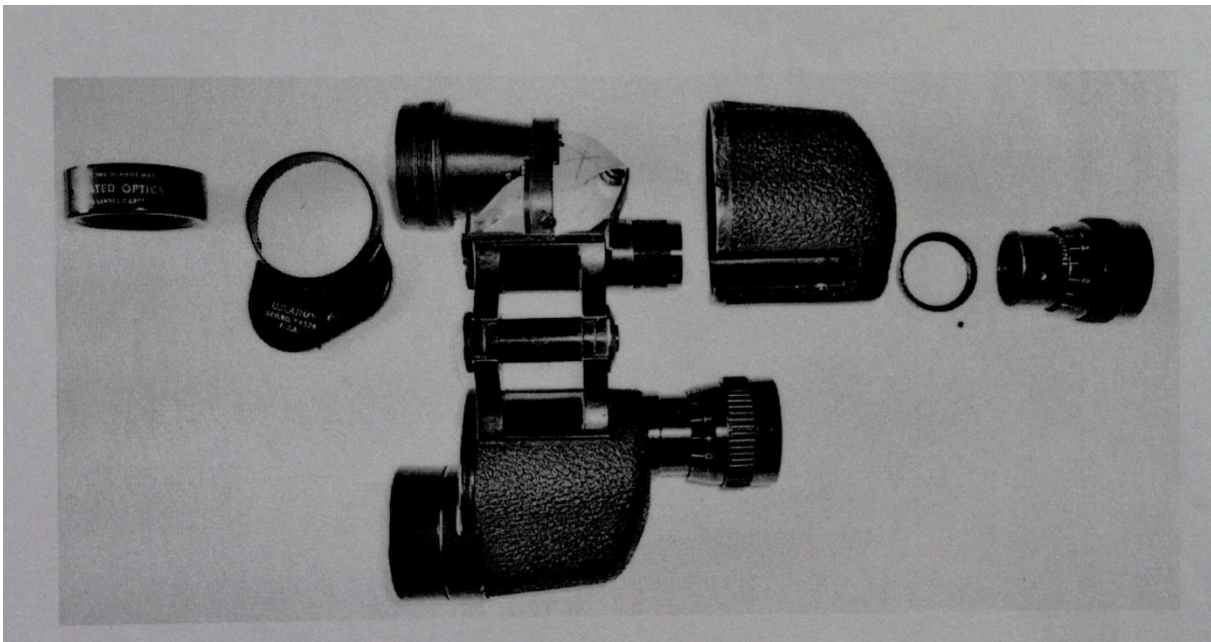
Bij de Pockescope kun je scherpstellen door in/uitschuiven van de oculair buis. Bij mijn test exemplaar was dat geen feest, maar je kunt hem altijd nog gebruiken als presse-papier.

Helemaal links op de afbeelding vindt u een 8x30CF. Dit test exemplaar heeft geen coating, maar ziet er solide en ook mooi afgewerkt uit. Dat geldt ook voor de militaire 6x30M, die naast de 8x30CF is afgebeeld. Alle vier hier afgebeelde Wollensak kijkers zijn boeiende eigenaardigheden voor verzamelaars, maar voor dagelijks gebruik zou het mijn keuze niet zijn. In erg goede conditie

zou de 8x30CF nog wel te gebruiken zijn vanwege zijn compactheid en lage gewicht, maar meer voor de hand ligt om deze in een verzamelaarsvitrine te zetten.

Afbeelding 1. Van links naar rechts: Wollensak 8x30CF (waarschijnlijk is dit een Wollensak Escort), Wollensak 6x30M met individuele scherpstelling aan beide oculairen, Wollensak 6x23 Biascope en de Wollensak Pockescope Sr.

Afbeelding 2. Demontage foto van een Wollensak 6x30M (Foto van Frank Lagorio).

Enkele technische gegevens van de hier beschreven Wollensak kijkers:

- 1- **Biascope 6x**, gew. 213 g, objectief diameter 23,4 mm, eyerelief 10 mm
- 2- **Pockescope 4x?** 81 g
- 3- **6x30M**, 506 g, objectief diameter 29,5 mm, uittree pupil 4,5 mm, eyerelief 11 mm, vergroting 6,5x
- 4- **8x30 CF**, 527 gram, objectief diameter 29,9 mm, uittree pupil 3,7 mm, eyerelief 11 mm, vergroting 8,1x.